

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 20.10.2003 60. vuosikerta Numero 3 Sivu 12

Luonnonkasveja viljellään Lapissakin

Antti Hannukkala, MTT ja Irja Mäkitalo, Lapin maaseutukeskus

Uusia viljelykasveja löytyy pohjoisestakin. Lapissa luonnonkasveilla on kysyntää, mutta niiden tuottajia tarvitaan lisää.

Lapissa kehittyy ripeästi uusia maaseutuelinkeinoja perinteisten rinnalle. Nyt halutaan lisätä luonnonkasvien peltoviljelyä. Lapin ilmastossa erikoiskasvien viljelyyn pitää kuitenkin löytyä omintakeisia ratkaisuja. Niitä löytyy kansanperinteestä, jonka mukaan monia luonnonkasveja on käytetty mitä erilaisimpiin tarkoituksiin.

Kasveilla on monta käyttöä

Monet kasvit soveltuvat elintarvikkeiksi, mausteiksi, teeksi, luontaistuotteiksi tai teollisuuden raaka-aineiksi, esimerkiksi lääke- tai kosmetiikkateollisuudessa. Niinpä Lapissa on työskennelty reilun vuosikymmenen ajan määrätietoisesti, jotta luonnonkasveja saataisiin viljelyyn. Lisäksi on selvitetty luonnosta keräilyn ja luonnonkasvien puoliviljelyn edellytyksiä.

Aluksi etsittiin viljelyyn soveltuvia, mielenkiintoisia luonnonkasveja. Niiden käyttötarkoitus ja mahdolliset markkinat selvitettiin. Eniten työtä on tehty piharatamon, siankärsämön, mesiangervon ja ruusujuuren kanssa. Nämä kasvit menestyvätkin peltoviljelyssä varsin hyvin. Ruusujuuresta ja piharatamosta toimivat jo ensimmäiset kaupalliset viljelmät.

Vuosien saatossa mukaan on tullut kysynnän vuoksi lisää kasveja. Nyt Lapissa on viljelyohjeistot piharatamoa, ruusujuurta, siankärsämöä, mesiangervoa, haproa ja puna-apilaa varten. Myös maarianheinän viljelyyn tehdään parhaillaan ohjeistoja.

Viljelytekniikka hallitaan

Melkein kaikki viljelyyn ajatellut kasvit ovat monivuotisia, joten ne tuottavat pääsatonsa vasta perustamisvuoden jälkeen. Erityistä pitkäjänteisyyttä vaatii ruusujuuren viljely, sillä sato päästään korjaamaan 3–5 vuoden kuluttua viljelmän perustamisesta. Lähes kaikki mukana olevat kasvilajit ovat Lapissa luontaisia, joten talvituhoja ei ole juuri esiintynyt. Samoin kasvitauteja ja tuholaisia sekä niiden aiheuttamia vaurioita on ollut vähän. Suurimpia ongelmia on ollut viljelmien perustamisessa, sadonkorjuussa ja kauppakunnostuksessa.

Useimpia kasveja kasvatetaan taimista, jotka istutetaan useimmiten muovikatteiseen penkkiin. Näin kasvit kasvavat hyvin, mutta menetelmä on kallis. Siksi kehitellään uusia perustamistekniikoita. Ongelmia on varsinkin viljelmän perustamisvaiheessa rikkakasvien kanssa, ainakin jos tuotteet halutaan markkinoida luomuna.

Sato kerätään suurimmaksi osaksi käsin, joten työtä on tehtävä paljon ja työsaavutus on pieni. Tarpeen olisi kehittää ja testata korjuulaitteistoja. Se ei kuitenkaan ole helppoa, sillä eri kasvilajeista kerätään eri osia: lehtiä, kukkia, siemeniä tai juuria. Tämän lisäksi koneiden pitää olla halpoja ja yksinkertaisia käyttää ja huoltaa. Myös laitevalmistajien täytyy kiinnostua asiasta, vaikka markkinat ovat pienet. Sadonkorjuuseen on kuitenkin kehitetty laitteistoja, joilla on tänä kesänä kerätty esimerkiksi piharatamon lehtiä ja siemeniä sekä mustikan varpuja. Kuivatukseenkin löytyy jo toimivia, yksinkertaisia menetelmiä.

Mustikan varvut kiinnostavat

Raaka-aineen ostajia kiinnostavat myös sellaiset kasvit, joiden viljely ei vielä ole välttämättä mielekäästä. Kyseessä ovat joko niin yleiset tai hitaasti kasvavat kasvit, että niiden viljely ei tällä hetkellä tyydytä raaka-aineen tarvetta. Tällaisia kasveja ovat esimerkiksi vaivaiskoivu, kataja ja mustikka, muuna kuin marjana. Varsinkin mustikan varpujen sisältämät neomyrtilliinit kiinnostavat, sillä ne toimivat insuliinin tavoin. Kolmena viime vuotena on selvitetty mustikan keruuta yhdessä Metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen tutkimusaseman kanssa Sallassa. Eniten myrtilliinejä on saatu kokoon, kun mustikka on kerätty elokuun alussa marjovana. Ajankohta ei kuitenkaan ole paras mustikanlehtiteen raaka-aineen keräämiselle, sillä tällöin lehtien mikrobiologinen laatu ei välttämättä ole paras mahdollinen.

Yhteistyö on voimaa

Tuottajien välistä yhteistyötä tarvitaan, sillä uusien kasvien viljelyssä niksejä ja metkuja ei ole helppo oppia. Luonnonkasveilla on tällä hetkellä niin kova kysyntä, että yksityiset viljelijät eivät pysty vastaamaan siihen ilman yhteistoimintaa.

Lisätietoja: antti.hannukkala@mtt.fi
puh. (016) 331 1634

Antti Hannukkala

Ruusujuuret ovat pohjoisen elinvoiman lähteitä.